

7. Мельник Я.Я. Деякі питання визначення мети цивільного судочинства як передумови встановлення режиму процесуально-правової безпеки в доктрині цивільного процесуального права України / Я.Я. Мельник // Актуальні питання державотворення в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених (20 травня 2014 року). – К., 2014. – С. 250–252.
8. Николайченко О.В. Последствие несоблюдения гражданских процессуальных норм : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / О.В. Николайченко. – Саратов, 2007. – 200 с.
9. Новиков А.Г. Гражданская процессуальная ответственность : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / А.Г. Новиков. – Саратов, 2000. – 210 с.
10. Нохрин Д.Г. Государственное принуждение в гражданском судопроизводстве : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / Д.Г. Нохрин. – М., 2006. – 199 с.
11. Паскар А.Л. Цивільні процесуальні правовідносини: структурно-функціональний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А.Л. Паскар ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 21 с.
12. Степанов О.А. Условия формирования права безопасности / О.А. Степанов // Государство и право. – 2007. – № 2. – С. 82–85.
13. Толстой Ю.К. К теории правоотношения / Ю.К. Толстой. – Л. : Изд-во Ленинградского Ун-та, 1959. – 88 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=607>.
14. Халфина Р.О. Обще учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М. : Юр.лит., 1974. – 340 с.
15. Харитонов О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) : [монографія] / О.І. Харитонов. – О. : Юридична література, 2004. – 328 с.
16. Цивільний процес : [навч. посіб.] / [А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін.] ; за ред. Ю.В. Білоусова. – К. : Прецедент, 2006. – 293 с.
17. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : [підручник] / [С.С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С.С. Бичкової. – К. : КНТ, 2006. – 498с.
18. Цивільний процес України : [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за заг. ред. М.М. Ясинка. – Суми : Видавництво «МакДен», 2013. – 808с.
19. Штефан М.І. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. заклад.]. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 624с.
20. Юдин А.В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопроизводстве : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс; арбитражный процесс» / А.В. Юдин. – СПб., 2009. – 47 с.
21. Юдин А. В. Проблема злоупотребления процессуальными правами в контексте развития гражданских процессуальных правоотношений / А.В. Юдин // Гражданское судопроизводство в изменяющейся России : сборник материалов международной научно-практической конференции (г. Саратов, 14–15 сентября 2007 года). – Саратов, 2007. – С. 122–130.
22. Юсупов Т.В. Обеспечение иска в арбитражном и гражданском процессе / Т.В. Юсупов. – М. : ОАО «Издательский Дом «Городец», 2006. – 224 с.
23. Ющик А.И. Диалектика права / А.И. Ющик. – К. : Ред. журн. «Право Украины»; Ин Юре, 2013 – Кн. 1 : Общее учение о праве (критический анализ общеправовых понятий). – Ч.1. – 2013. – 456с.

УДК 347.77

КЛАСИФІКАЦІЯ НАУКОВИХ ПАРКІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

CLASSIFICATION OF SCIENCE PARKS AS LEGAL ENTITIES OF INTELLECTUAL PROPERTY

Митник А.К.,

*аспірант кафедри інтелектуальної власності
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Стаття присвячена дослідженню різноманітних форм науково-паркових структур. Автором наведено класифікацію наукових парків за різними критеріями, зокрема за порядком створення, структурою управління та технологічною класифікацією. Проаналізовано характерні ознаки основних видів наукових парків.

Ключові слова: інтелектуальна власність, класифікація, науковий парк, технопарк, інкубатор, трансфер технологій.

В статье рассматриваются различные формы научных и парковых сооружений. Автором приведена классификация научных парков по различным критериям, в том числе по порядку создания, структуре управления и технологической классификации. Проанализированы характерные черты основных типов научных парков.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, классификация, научный парк, технологический парк, инкубатор, трансфер технологий.

The article investigates various forms of scientific and park structures. The author shows the classification of science parks on various criteria, including the order of creation, management structure and technological classification. Analyzed characteristic features of the main types of science parks.

Key words: intellectual property, classification, science park, technology park, incubator, technology transfer.

Постановка проблеми. Сьогодні у світі існує безліч різноманітних форм науково-паркових структур: власне наукові парки, технологічні і дослідницькі парки, інноваційні, інноваційно-технологічні і бізнес-інноваційні центри, центри трансферу технологій, інкубатори бізнесу й інкубатори технологій, віртуальні інкубатори, технополіси та інші.

Між деякими з цих форм існують принципові відмінності, пов'язані з різним функціональним призначенням, специфікою організаційної форми, спектром розв'язуваних задач, у той час як між іншими технопарковими структурами відмінність носить скоріше термінологічний характер, іноді пов'язаний з особливостями розвитку інноваційної інфраструктури у визначеній країні. На законодавчому рівні не існує визначень вищезазначених форм наукових парків. Стаття присвячена вирішенню цього питання та їх детальному розгляду.

Стан дослідження. Дослідженням сучасної діяльності та розвитку наукових парків займалися такі науковці, як В. Золотарьова, В. Корженко, І. Лукінова, В. Алімова, О. Амосова, Г. Атаманчук, С. Біла, А. Білик, В. Беседіна, М. Борисенко, М. Мартиненко, А. Мерзляк, В. Воронова, В. Воротіна, М. Гаман, А. Дегтяр, О. Мордвінова, М. Павловський, Ю. Ульяновченко, М. Чумаченко та ін.

Метою статті є аналіз різноманітних форм науково-паркових структур, співвідношення їх спільних та відмінних рис.

Виклад основного матеріалу. З точки зору різних підходів, існує кілька основних критеріїв класифікації наукових парків:

- технологічна класифікація;
- класифікація, заснована на структурі управління;
- класифікація за наявності великомасштабних виробничих приміщень.

I. Типи наукових парків згідно з технологічною класифікацією:

- наукові парки загального характеру – до цього типу наукових парків відносяться організації, які не орієнтовані на виробництво інноваційної продукції;
- власне науково-технологічні парки – наукові парки, орієнтовані на виробництво інноваційної продукції.

II. Типи наукових парків згідно з класифікацією, що заснована на структурі управління:

- наукові парки навколо промислових підприємств;
- наукові парки, засновані на науковому і/або освітньому центрі;
- незалежні наукові парки, що керуються незалежною компанією [1, с. 255].

Крім того, науковим паркам можуть надаватися інкубаційні послуги та приміщення, території для організації великих виробництв.

Наступною є класифікація залежно від основного суб'єкта створення наукового парку. Світовий досвід організації технопарків, який дозволяє виділити три основні категорії активних учасників

процесу створення наукових парків: академічні/наукові установи, агентства з економічного розвитку, місцевий виконавчий орган. Рівень залучення кожного з перелічених учасників у процес створення та адміністрування технопарку зумовлює його вид і форму організації.

1) Вищий навчальний заклад або науково-дослідний центр як єдиний засновник. Така форма організації рідко зустрічається на практиці, проте не є винятком. Організація наукового парку університетом залежить значною мірою від наявності відповідної ділянки землі і фінансових коштів, достатніх для реалізації проекту.

У цьому випадку організація управління різними процесами здійснюється повністю структурними підрозділами ВНЗ. Фінансування будівництва та діяльності парку, управління відбором клієнтів та контроль над їхньою повсякденною діяльністю здійснює фінансовий відділ ВНЗ. З-поміж керівників ВНЗ організують Правління наукового парку або Наглядову раду. Завданнями цього керівництва є визначення стратегії діяльності наукового парку, вироблення інвестиційної політики і принципів відбору клієнтів, а також спостереження за ефективністю управління парком.

Схема організації наукових парків університетами часто використовується у Великобританії. Як приклади можна навести наукові парки Кембриджа, університету Херіот-Уатт, Единбург, і Суррейського університету [2, с. 124].

2) Декілька засновників наукового парку. Зазвичай науковий парк має кількох засновників. Їх кількість може варіюватися від 2 до 20. ВНЗ може виступати спільно з місцевою або регіональною адміністрацією, агентством з розвитку, державною або приватною ріелтєрською компанією, банком, одним або кількома партнерами з промисловості. Внесок кожного із засновників залежить від його ресурсів і конкретних обставин, але зазвичай внески розподіляються так:

- ВНЗ – передача технологій, земля, оборотний капітал;
- місцева адміністрація – земля, інфраструктура, гранти;
- інститут розвитку – капіталовкладення, покриття операційних витрат;
- ріелтєрські фірми – капіталовкладення, управління нерухомістю;
- банк – капіталовкладення, фінансова експертиза, венчурний капітал;
- промислова підприємства – капіталовкладення, експертиза проектів [3, с. 45].

Така різноманітність вкладів наполягає на наявності між засновниками формальної угоди, в якій чітко визначаються права та обов'язки кожного з них.

Такою угодою може бути установчий договір. В установчому договорі, уточнюються позиції, пов'язані з утворенням юридичної особи, яка буде володіти активами парку, а також відображаються інтереси кожного засновника і механізм розподілу прибутку.

Залежно від форми науково-паркових структур наукові парки класифікують таким чином:

- наукові парки, технологічні і дослідницькі парки,
- інноваційні, інноваційно-технологічні і бізнес-інноваційні центри,
- центри трансферу технологій,
- інкубатори бізнесу й інкубатори технологій, віртуальні інкубатори,
- технополіси та інші [4, с. 12].

Між деякими з цих форм існують принципові відмінності, пов'язані з різним функціональним призначенням, специфікою організаційної форми, спектром розв'язуваних задач, у той час як між іншими науково-парковими структурами відмінність носить скоріше термінологічний характер, іноді пов'язаний з особливостями розвитку інноваційної інфраструктури у визначеній країні.

У кожному конкретному випадку при створенні наукового парку необхідно базову модель адаптувати до місцевих умов, задач, фінансової та правової системи. Місцеві фактори впливають на організаційну структуру наукового парку і його життєздатність.

Проте основною є класифікація, де зазвичай виділяють декілька типів наукових парків:

- власне наукові парки;
- дослідницькі парки, що відрізняються від перших тим, що в їх межах нововведення розробляються лише до стадії технологічного прототипу (технопаркові структури);
- інкубатори (спочатку США) та інноваційні центри (Німеччина і Великобританія), у межах яких університети «забезпечували дах» компаніям, що утворилися, надаючи їм за відповідну орендну платню землю, приміщення, доступ до лабораторного обладнання та послуг.

У вищенаведеній класифікації навмисно використовується широке розуміння наукового парку, аби ліквідувати розбіжності між їхніми видами, об'єднавши під одним поняттям – «науковий парк».

Щодо такого виду наукових парків, як технопаркові структури, то можна виділити їх основні три групи: інкубатори, технопарки, технополіси.

Розглянемо відмінні риси, характерні ознаки кожної з цих форм і досвід їхнього функціонування в різних країнах.

Інкубатори – це багатофункціональні комплекси, що надають різноманітні послуги новим інноваційним фірмам, що знаходяться на стадії виникнення і становлення. Іншими словами, інкубатори призначені для «висиджування» нових інноваційних підприємств, надання їм допомоги на ранніх стадіях їхнього розвитку шляхом надання інформаційних, консультаційних послуг, оренди приміщення й устаткування, інших послуг. Інкубатор займає, як правило, одне чи кілька будинків. Інкубаційний період фірми-клієнта триває зазвичай від 2 до 5 років, після чого інноваційна фірма залишає інкубатор і починає самостійну діяльність [5, с. 175].

Інкубатор як форма й елемент інноваційної інфраструктури знаходиться в постійному розвитку, логіку якого багато в чому допомагає зрозуміти історія

виникнення і поширення інкубаторів. Прабатьком інкубаторів у сфері інноваційної діяльності можна вважати так називані творчі комуні архітекторів, дизайнерів чи художників, майстрів народних промислів. Ці комуні, як правило, перебудовували займані ними будинки так, щоб створити найбільш сприятливу для творчості і спілкування середовище. Відмінною рисою цих комун, батьківщиною яких вважають Великобританію, є те, що вони мали визначений набір послуг колективного користування. Всі інкубатори, які були створені та функціонують з метою підтримки нових інноваційних компаній, сприяння інноваційному підприємництву, можна розділити на два основних види. До першого відносяться ті, котрі діють як самостійні організації. До другого – інкубатори, що входять до складу технопарку [6].

Останнім часом у зв'язку з розвитком електронного бізнесу, активним застосуванням Інтернету та інших нових інформаційних технологій у виробничій і управлінській практиці виділяють як окремий вид віртуальні інкубатори, «інкубатори без стін». Такі інкубатори допомагають оцінити комерційний потенціал інноваційного проекту, розглянутого як основа для створення нової компанії; провести відповідні маркетингові дослідження; врегулювати відносини з материнською організацією (університетом, науково-дослідним інститутом тощо) з питань інтелектуальної власності; розробити бізнес-план і загальну стратегію бізнесу; знайти партнерські організації, що виступають у ролі, чи постачальників споживачів інноваційної продукції тощо. Природно, що «інкубатори без стін» не надають оренду приміщень фірмам-клієнтам. Однак перевагою віртуальної форми є те, що створення такого інкубатора, порівняно з традиційною формою, сполучено, як правило, з набагато більш скромними інвестиціями.

Під технопарком мається на увазі науково-виробничий територіальний комплекс, головна задача якого полягає у формуванні максимально сприятливого середовища для розвитку малих і середніх наукомістких інноваційних фірм-клієнтів. Поняття технопарку досить близько поняттю інкубатора у сфері інноваційної діяльності. Обидва ці елемента інноваційної інфраструктури є комплексами, призначеними для сприяння розвитку малих інноваційних компаній, створення сприятливого, підтримуючого середовища їхнього функціонування [7, с. 343]. Розходження між ними полягає в тому, що спектр фірм-клієнтів технопарків на відміну від інкубаторів не обмежується тільки знову створюваними і тими, що знаходилися на найпершій стадії розвитку інноваційними компаніями. Послугами технопарків користуються малі і середні інноваційні підприємства, що знаходяться на різних стадіях комерційного освоєння наукових знань, ноу-хау і наукомістких технологій. Іншими словами, для технопарків не властива тверда політика постійного відновлення, ротації клієнтів, типова для інкубаторів в області інноваційної діяльності.

Крім того, комплекси інкубаторів розташовуються, як правило, в одному чи декількох будинках. Технопарки ж звичайно мають і ділянки землі, що вони можуть

здавати в оренду клієнтським фірмам під будівництво тимчасових офісів інших виробничих приміщень.

Отже, технопарки, порівняно з інкубаторами, мають на увазі створення більш різноманітного інноваційного середовища, що дозволяє надавати більш широкий спектр послуг з підтримки інноваційного підприємництва шляхом розвитку матеріально-технічної, соціально-культурної, інформаційної і фінансової базис становлення і розвитку діяльності малих і середніх інноваційних підприємств.

Основною структурною одиницею технопарку є центр. Зазвичай в структурі технопарку представлені: інноваційно-технологічний центр, навчальний центр, консультаційний центр, інформаційний центр, маркетинговий центр, промислова зона. Кожний з центрів технопарку надає спеціалізований набір послуг, наприклад, послуги з перепідготовки фахівців, пошуку і надання фахівців, пошуку і надання інформації з визначеної технології, юридичні консультації тощо. До складу технопарку як його окремих структурних елементів може входити інкубатор [8].

Необхідно відзначити, що парки як елемент інноваційної інфраструктури в різних країнах одержали різні визначення. Якщо в Росії за ними закріпилася назва «технологічні парки» («технопарки»), чи «науково-технологічні парки», то в США ці структури

називаються переважно «дослідницькими парками», у Великобританії – «науковими парками», у КНР – «науково-промисловими парками» [9, с.2–3].

Технополіс, що нерідко називають також науковим містом, наукоградом, «містом мізків», є великим сучасним науково-промисловим комплексом, що включає університет чи інші вузи, науково-дослідні інститути, а також житлові райони, оснащені культурною і рекреаційною інфраструктурою.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що існує значна кількість форм та видів наукових парків, які в умовах економічної трансформації України, завдяки своїй гнучкості та варіативності, здатності адаптуватися в межах довгострокової стратегії розвитку, є одним із чинників соціального і економічного розвитку України. Технологічні і дослідницькі парки, інноваційні, інноваційно-технологічні і бізнес-інноваційні центри, центри трансферу технологій, інкубатори бізнесу й інкубатори технологій, віртуальні інкубатори, технополіси та власне наукові парки як форми інтеграції науки з промисловістю належать до розряду територіальних науково-промислових комплексів, втілюють сьгодні пошукові містобудівні ідеї, стимулюють містобудівний розвиток регіонів, стають візитівками країн та сприяють їх економічному розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хименко О. Университет исследовательского и предпринимательского типа: европейский опыт для Молдовы, России и Украины / О. Хименко. – К. : ООО «Т.А.Т. ГРУП», 2011. – 346 с.
2. Bakouros Y. Science Parks, a High-Tech Fantasy? An Analysis of the Science Parks of Greece / Y. Bakouros, D. Mardas, N. Varsakelis // *Technovation*. – 2002. – № 22-2. – P. 123–128.
3. Cohen W. University-Industry Research Centers in the United States / W. Cohen, R. Florida, R. Goe. – Pittsburgh, PA : Carnegie-Mellon University, 1992. – 142 p.
4. Технологічні парки. Світовий та український досвід / за ред. Д. Табачника. – К. : Вид-во Тп ІЕЗ, 2004. – 48 с.
5. Каратаев А. Научные парки развитых капиталистических стран. / А. Каратаев // *Внешняя торговля*. – 1990. – № 9. – С.175–182.
6. Дослідницькі університети як центри інноваційного розвитку країни / Інтерв'ю ректора Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» журналісту газети «Дзеркало тижня» // *Дзеркалотижня*. – 2011. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/articles/73711#article>.
7. Уханова І. Проблеми та перспективи розвитку інноваційних підприємств (технопарків) у регіонах України / І. Уханова // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2006. – Вип.23. – С. 342–347.
8. R&D Spillovers, Patents and the Incentives to Innovate in Japan and the United States / [W. Cohen, A. Goto, A. Nagata, R. Nelson, J. Walsh] // *Research Policy*. – 2002. – 1425. – P.1–19.